

невисока лінгвістична якість підготовлюваних прокурорами документів, відсутність ораторської майстерності під час виступів у судах та ЗМІ тощо. У результаті знижується ефективність виконуваних прокурорами функцій та падає авторитет прокуратури в очах громадськості.

З огляду на це видається за необхідне вжити додаткових заходів до підвищення рівня володіння державною мовою серед прокурорів. Задля цього необхідно, по-перше, внести доповнення до ч. 1 ст. 30 Закону України «Про прокуратуру», яким передбачити в переліку документів, що подаються кандидатами на посаду прокурора для участі в доборі прокурорів обов'язкову наявність посвідчення про вільне володіння українською мовою встановленого зразка. Його отримання можливе в порядку, аналогічному порядку атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою, затвердженому Постановою Кабінету міністрів України від 26 квітня 2017 р. № 301. По-друге, передбачити обов'язкову атестацію з української мови для всіх уже прокурорів, які працюють без відповідного посвідчення. Неуспішне проходження цієї атестації повинно бути підставою для направлення прокурора на спеціальні курси з вивчення української мови або звільнення їх з посади в разі відмови від навчання чи негативного результату його проходження.

Чулінда Л. І., доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАНЬ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Використання можливостей інтерференції наук є однією з актуальних проблем розвитку суспільства, оскільки жодна з наук не може розвиватися ізольовано, не використовуючи здобутків і винаходів інших галузей знань. До того ж, будь-яка наука, зокрема юриспруденція, не може розвиватися без використання мови. Окремі питання залучення лінгвістичних знань висвітлюються правознавцями у працях загальнотеоретичного характеру. Проте спеціальних праць, які б досліджували мовне вираження текстів нормативно-правових актів, враховуючи потреби юриспруденції, поки що недостатньо.

Однією з тенденцій розвитку національної правової системи є існування протиріччя між її двома сторонами – правотворенням і правореалізацією. Сфера правотворення і сфера правореалізації є протилежностями в межах єдиної правової системи, які взаємозумовлюють і взаємопроникають одна в одну, тому важливо звернути увагу на те, що тлумачення правових норм є певним процесом, зворотним до того, який здійснює правотворець у процесі прийняття нормативно-правового акта.

Неточність лінгвістичного вираження норми права, недостатня уніфікованість юридичних понять і термінів має наслідком неоднозначне розуміння, тлумачення і застосування правових норм, відхід від тих ідей і положень, які втілювалися правотворчим органом. У зв'язку з цим важливим є вивчення юридико-лінгвістичних особливостей текстів нормативно-правових актів, напрацювання методики використання лінгвістичних знань у юридичній діяльності.

Воля правотворця отримує вираження у нормах права через засоби мови, якою створюються тексти нормативно-правових актів. Формулюючи мовне вираження норми права, правотворець використовує правила тієї мови, якою він створює текст нормативно-правового акта. Інтерпретатор пізнає дійсний зміст нормативно-правового акта також через знання мови, застосовуючи правила тлумачення, напрацьовані як юридичною, так і лінгвістичною наукою. Наукові розробки допомагають удосконаленню мовного вираження правових норм, сприяють врахуванню особливостей текстуального оформлення правових норм під час юридико-лінгвістичного тлумачення, що розширює і поглиблює процес накопичення досвіду використання лінгвістичних знань в юриспруденції.

Тлумачення слів і словосполучень, вжитих у текстах нормативно-правових актів, має істотне значення для з'ясування змісту норми права. Проте з'ясування значення терміна підпорядковується загальним правилам лінгвістики, які є складовою частиною юридико-лінгвістичного способу тлумачення текстів нормативно-правових актів. Матеріалом для юридико-лінгвістичного тлумачення норми є її мовне вираження.

Зміст тексту нормативно-правового акта вважається ясним тоді, коли у результаті юридико-лінгвістичного тлумачення досягається лише одне певне розуміння норми права, що має наслідком уніфіковане застосування її на практиці, оскільки нормативно-правовий акт має застосовуватися тільки відповідно до його текстуального змісту. Відтак під час з'ясування змісту

норми права керуються правилами, напрацьованими лінгвістами. Ця вимога впливає з мовної структури тексту нормативно-правового акта, що складається з речень, пов'язаних між собою єдністю мети нормативно-правового акта, і виражає волю правотворця.

Повноцінна інтерпретація текстів нормативно-правових актів залежить від лінгвістичних знань суб'єкта пізнання (законодавця), який формулює правила поведінки, від правозастосовувача, який використовує текст нормативно-правового акта, керуючись загальнономовними нормами, а також від техніко-юридичної досконалості самого тексту. У процесі тлумачення застосовуються правила, які ґрунтуються на врахуванні здобутків юридичної та лінгвістичної наук, зокрема загальноприйняті правила сучасної української літературної мови, які використовує правотворчий орган у процесі вираження своєї волі в нормативно-правовому акті – внутрішні правила мови, закріплені в українському правописі, яким підпорядковуються усі слова, вжиті в тексті нормативно-правового акта.

Тлумачення нормативно-правових актів є одним із засобів наукового забезпечення правотворчості. У зв'язку з розробкою проектів нормативно-правових актів спірні питання, які виникають на стадії правотворчого процесу, можуть бути позитивно вирішені з урахуванням думки широкого кола вчених, практиків, одним із засобів формування і вираження якої є юридико-лінгвістичне тлумачення. При цьому усі висловлювання щодо вдосконалення законодавства мають бути адекватно витлумачені правотворчим суб'єктом, щоб новий нормативний акт був обґрунтованим, прозорим та зрозумілим. Тому суб'єкти правотворчості повинні володіти методами, технікою, навичками адекватного розуміння правотворчих пропозицій, ініціатив. Суттєвим є зауваження П. Рабіновича про те, що під час опублікування результатів обговорення громадськістю певного законопроекту доцільно публічно пояснювати, мотивувати, чому саме та чи інша пропозиція, на думку правотворчого органу, не може бути прийнята [1, с. 64].

Правила складання текстів, як і будь-які інші правила юридичної техніки повинні дзеркально відображати правила юридико-лінгвістичного тлумачення, які напрацьовуються на підставі вивчення й узагальнення помилок термінологічно-мовного вираження текстів нормативно-правових актів. Залучення правил тлумачення у процесі розробки проектів нормативно-правових актів може звести до мінімуму юридико-

технічні дефекти, причинами яких є, зокрема, неврахування результатів практики тлумачення нормативно-правових актів.

Потреба у внутрішній узгодженості законодавства вимагає у процесі створення нового правового акта його аналізу як з погляду уніфікації термінологічно-мовного оформлення, дотримання принципу єдності юридичної термінології, синтаксичних конструкцій, що мають сталий характер і потребують однакового вживання в текстах нормативно-правових актів, так і координації, співвідношення з термінологічно-мовним оформленням інших правових актів, нормама, які є елементами відповідної правової системи, інституту, галузі. З огляду на практику тлумачення здійснення такого аналізу є можливим за допомогою використання правил юридико-лінгвістичного тлумачення із залученням знань лінгвістичної науки, спрямованих на забезпечення потреб юриспруденції.

Без використання лінгвістичних досліджень, спрямованих на потреби юриспруденції, є неможливим однозначне пізнання змісту, закладеного у зовнішню форму правових приписів, не може бути ефективною практична діяльність у правотворчості, правозастосуванні та правореалізації. У цій думці сходяться позиції і лінгвістів, і правознавців.

Список використаних джерел

1. Рабінович П. Герменевтика і правове регулювання // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 2. – С. 61–71.

Клименченко С. Д., доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Думка про елементи естетики і краси в житті і професійній діяльності людини давно сформувалися у підході до проблеми виховання і розвитку особистості. Про це, зокрема, йдеться в одній з притч Плутарха. Троє рабів штовхають поперед себе візок з важким камінням. Перед кожним з них філософ ставить одне і те ж запитання: «Навіщо ти везеш це важке каміння?». Перший відповідає: «Наказали везти цей остогидлий візок». Другий каже: «Штовхаю цей візок, щоб заробити на хліб». А третій промовляє: